

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitade ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Deus est rebus formaliter præsens per relationem rationis. cap. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

bile: voluntas vero minime ſupponit in ſe ipſa formam, qua ſit in actu primo, neque vult quidquid poteſt velle. Quamvis autem voluntas, & potentia ſint idem realiter, differunt tamen ſecundum rationem, vt oſtendam 2. p. lib. 2. tract. de omnipotentia Dei, & ideo nihil mirum, ſi de ratione voluntatis, qua voluntas eſt, non ſit, vt ſolum feratur in obiectum præſens, ſit autem de ratione omnipotentia, vt nonniſi in præſens per ſe, vel virtutem ſuam operetur.

VI.

Obijcit deinde Scotus, & aliqui recentiores, quoniam Deus antequam mundum conderet, nulli rei, aut loco præſens erat: etenim prius res exiſtere, quam inter ipſas, ac Deum intercederet indiſtantia, ſive contactus, ac præſentia ſecundum locum: ergo operatio Dei creatis non ſupponit præſentiam ipſius ad rem creatam, imò præſentia ſupponit creationem. Eademque ratio militat in conſervatione, quæ eſt prior natura, quam res conſervata, & proinde concipi poteſt procedere, à Deo non præſente: ſemper enim præſentia ſupponit vtrumque extremum, inter quæ exercetur, ſub eſſe exiſtentia, & indiſtantia ſituali. Et ideo concludunt Deum non contineri ſub illo principio vniuerſali, omne agens debet eſſe immediatum paſſo.

VII.

Hoc argumentum facile ſoluitur ex dictis cap. præcedenti. Nam, quod attinet ad creationem, recte concludit præſentiam actualem, non prærequiri inter Deum, & creaturam, quæ nondum eſt: quod nõ tollit, quo minus neceſſaria ſit potentialis, quæ poſito termino creationis tranſit in actualem: & ideo ex creatione etiam colligitur præſentia actualis Dei ad creaturas ſimul tempore, ſed poſterior natura, quæ creaturæ ipſæ exiſtant. Quod vero attinet ad conſervationem, ex eodem cap. conſtat, ſicut exiſtentia rei conſervata eſt prius ipſa conſervatione, itaque quoque priorem eſſe præſentiam Dei cum eadem re. Et quamvis eſſe poſterior natura, tamen eſt ſimul duratione, ita vt impoſſibile ſit rem conſervari ab agente prorsus diſtante: Et propterea ex ipſa quoque conſervatione colligitur immediata præſentia Dei cum reb⁹ omnibus, ac locis; quemadmodum in annulo, & figura ab ipſo impreſſa non obſtante prioritate cauſalitatis, recte ex impreſſione actuali colligitur præſentia annuli ad figurā: prius ſiquidem eſt imprimi annulum ceræ, & ex eius impreſſione reſultare figuram, quā annulum eſſe præſentem figuræ: & nihilominus ſi quis ex actuali impreſſione colligat annulum eſſe indiſtante à figura, recte

Gillij comment. Theol.

concludet: ſimiliter quamvis prius natura ſit Deum producere effectum, quam eſſe ab illo indiſtante actu, tamen ſimul tempore, ac neceſſario illi præſens eſt.

Denique aliqui recentiores contendunt ſaltem ex operatione non colligi intimam præſentiam Dei cum rebus omnibus: quoniam, licet Deus contineretur ſub communi ratione cauſæ, vt debeat eſſe proximus effectui, ſat eſſet, vt ſit præſens extrinſecè quoad extimam ſuperficiem, vt ſunt cauſæ naturales. Huius argumenti ſolutio patet ex dictis cap. 5. vbi oſtenſum eſt ex operatione diuina colligi intimā eius præſentiam ad res. Nunc vero breuiter reſpondetur, cur ſatis ſit cauſas creatas eſſe extrinſecè præſentes effectis, vel ſubiectis, in quæ agunt, ſit vero opus Deum eſſe intime præſentem omnibus cauſam eſſe quoniam illæ tranſmittunt in partes proximas vim actiuam, qua mediante agunt in remotas: at vero nihil eſt producibile à Deo, quod ipſi poſſit eſſe totum principium operandi, aut ſupplere vniuerſalem eius concurſum. Et ita, ſi Deus fingeretur eſſe ſolum extrinſecè præſens corpori, nequaquam poſſet efficere aliquid in interioribus partibus illius, imò neque illas conſeruare: quoniam ſecundum propriam ſubſtantiam abeſſet ab ijs, neque adeſſet ſecundum vllam virtutem, quoniam partes proximæ nõ ſunt virtutes Dei operatrices, per quas, vt per inſtrumenta exerat Deus ſuum concurſum in remotas: quare, ſi in ipſis operetur, neceſſario erit intime præſens.

Deus eſt rebus formaliter præſens, per relationem rationis.

C A P V T VIII.

EX dictis conſtat Deum eſſe præſentem rebus omnibus, ac locis. Super eſt explicandum, in quonam conſiſtat hæc præſentia: vtrumne ſit ratio aliqua poſitiua ſimul-tatis inter Deum, & creaturas, quibus co-exiſtit, an vero ſola negatio. Nõ eſſe rationem poſitiuam, ſed negatiuam exiſtimat Aureol. in 1. d. 37. q. vn. art. 1. Vt vero hoc explicet, propoſitione 5. ſupponit varias proprietates locati in ordine ad locum: Prima eſt contactus vtriuſque. Secunda ſimul-tas, quæ non eſt aliud, quā vnitas in ſitu: ex his oritur præſentialitas, ſive coexiſtentia locati cum loco. Tertia eſt, vt locatum circunſcribatur loco: alia vt figuratur ſecundum figurā ipſius alia, vt in eo conſeruetur: vltima tandem, vt non diſtet à loco. Non

VIII.

I.

Aureol.

M m m m

diſtantia

distantia vero à loco: alia coniungitur cum ratione positiua opposita distantiae, hoc est cum relatione propinquitatis: qua ratione corpora nō distant à loco, quia ipsum contingunt: atque adeo ab eo non distant: Alia vero datur negatio distantiae, quae nō coniungitur cum ratione positiua propinquitatis; & quae ita non distant, non sunt propinqua, nec remota, sed abstrahunt ab utraque relatione, scilicet propinquitatis, atque distantiae, quia abstrahunt à situ, in quo illae fundantur. Ex omnibus autem loci proprietatibus solam indistantiam hoc secundo modo sumptam ait convenire Deo, & ratione eius dici esse in rebus omnibus. Quod enim Deus non contingat locum, aut habeat cum illo simultatem situs, siue contactus, item quod non circumscribatur, & figuretur loco per se patet. Quod vero etiam non distet fides docet.

Act. 17. *Non procul enim est ab unoquoque nostrum:* Act. 17. Et ex hac indistantia habet, ut non sit extra mundum, aut quamvis eius partem: Non tamen propterea habet positiuam rationem propinquitatis, aut simultatis, sed abstrahit ab illis, & ab oppositis, hoc est à relatione distantiae, & elongationis: Et idcirco Deum esse ubique non dicit formaliter Deum nō esse intra res, aut non coexistere, aut non esse illis propinquum, hoc enim modo tolleretur omnis conditio locati ad locum; & non remaneret etiam indistantia, atque adeo Deus nō posset dici esse in loco. Cum vero ait Deum, cum dicitur esse ubique, abstrahere à relatione distantiae, & propinquitatis, non ita intelligit, quasi aequaliter se habeat ad negationem utriusque, sed quia concernit, ac determinat negationem distantiae, quae negatio est quaedam praesentialitas, intimitas, vel similtas, non tamen positiua.

II.

Augustinus.

Hilarius.

Augustinus.

Probat vero illa prope per hanc indistantiam dici Deum esse ubique auctoritate Patrum: nam Augustin. lib. 83. quaestionum, quaest. 20. ait, *Deum non alicubi esse, & tamen quia est, & in loco non est, in ipso sunt potius omnia, quam ipse alicubi.* Similiter D. Hilarius lib. 8. de Trinitat. circa medium ait, *Deum esse viam potestatem, qua nusquam non adsit, nec desit usquam, ut ubique esse credatur, ut in omnibus non desit.* Et idem Augustin. super Ioan. *Deum nusquam deesse.* Quibus loquendi modis satis indicant Deum esse ubique nō importare ullam habitudinem positiuam, sed solam negationem distantiae. Propositione vero prima probat rationibus non dari rationem positiuam praesentiae, siue simultatis. Prima est, quoniam non potest concipi similtas inter aliqua, quin

concipiatur aliquod fundamentum, in quo sint simul, ut se habent ea, quae sunt simul in aliquo situ, vel spatio: at vero entitas diuina, & creata non sunt simul in aliquo tertio: quare inter Deum, & creaturas non datur relatio simultatis, quae sit praesentia. Assumptio constat, quoniam Deus abstrahit ab omni situ, vel loco, & proinde nequit esse simul cum creaturis secundum situm, vel locum. Secundo concipi nequit res aliqua existens simul cum alia, nisi quatenus intelligitur ibi esse, ubi est alia: sed esse hic, vel ibi nō conuenit nisi ijs, quae sunt subiectum situs, & ubi: ergo similtas, vel vel praesentialitas Deo non competit, qui est omnino incapax situs. Tertio autem haec relatio simultatis fundatur super res ipsas secundum se sumptas, hoc est quatenus res quaedam sunt, aut quatenus situae sunt: primo modo fundari nequit similtas praesentiae: secundo vero non conuenit Deo: quare Deus nequit esse simul cum creaturis absque loco, vel situ, in quo simul sint. Assumptio probatur quoad priorem partem: nam similtas eo modo sumpta solum facit esse simul in hoc, quod sint res: hoc vero nō sufficit, ut dicantur esse simul, ac praesentes inuicem: nam talis similtas est etiam inter ea, quae loco maxime distant, quae enim sunt in oriente, & occidente, sunt simul in hoc, ut sint res, nec tamen sunt mutuo praesentia: ergo modus ille non sufficit ad similtatem praesentiae. Probatur deinde eadem assumptio quoad alteram partem, quoniam relatio simultatis fundata in rebus, quatenus situae sunt, facit, vel supponit illas esse situas, nō enim fundatur similtas in aliquo, in quantum album, nisi ad aliud etiam album: Deus autem non est situatus, alioquin seipso situaretur, ac locaretur: ergo modus simultatis fundatus in rebus, quatenus situae sunt, non conuenit Deo. Quarto id, quod in sua realitate caret omni termino, intra quem sit, & extra quem nihil de eo sit, nec aliter concipitur, quam sub ratione mere quidditatiua, necesse est abstrahit ab omni similtate ad aliquod situat: Deus vero ita abstrahit: quare abstrahit etiam à similtate, & coexistentia cum rebus alijs. Assumptio ostenditur: nam, si Deus ita nō abstraheret, esset determinatus ad aliquem situm, & conciperetur intra, & non extra rem aliquam, aut vice versa.

Haec sententia Aureoli continet quaedam vera, & communia inter alios Doctores, quaedam vero singularia, & minus probabilia. Nam repugnare Deo proprietates locati, quae sonant imperfectionem, qualis est contactus, circumscriptio, figuratio, & conferua-

conſervatio paſſiva à loco, Deum item in diſtantiſſimam eſſe à loco veriſſimum eſt, & cōmune inter Doctōres: Dici vero Deum eſſe in loco per indiſtantiā præciſe ſumptā, nec habere vllā rationē præſentialitatis ſaltem relatiuam, in quo Aureolus à reliquis differt, vt ipſemet fatetur, minus probabile eſt. Pro quo obſeruandū eſt præſentiam aut ſumi ſolum pro pura relatione ſimultatis, aut pro habitudine locati, ſiue exiſtentis in loco ad locum: ſi priore modo ſumatur, ex æquo conuenit loco & locato, vt conſtat ex dictis. Nam, quando fundamentum proximum conuenit ex æquo duobus extremis, ipſa quoque relatio ex æquo conuenit, indiſtantiā vero, quæ eſt fundamentum præſentiæ, ex æquo cōuenit loco, & locato: ergo etiam præſentia. Si verò ſumatur poſtēiore modo, nequaquā: aliquid enim concernit præſentia locati ad locum, quod non concernit præſentia loci ad locatum, vt infra dicam. Ex quo prouenit, vt locatū dicatur eſſe in loco, locus vero in locato nequaquam. Et ſicut habitudo eſt diuerſa, fundamentum quoque debet eſſe diuerſum. Et quidē fundamentum puræ præſentiæ, & ſimultatis, quæ abſtrahit à modo exiſtendi in alio, eſt indiſtantiā cōnotans entitatem rei indiſtantis. Ea vero ſolum non eſt fundamentum proximū præſentiæ localis, ſiquidem indiſtantiā conuenit tam loco, quā locato: ergo ipſa ſola non eſt proximum fundamentū præſentiæ localis, quæ ſolum conuenit loco, nō autē loco: ſed hac de re infra dicam. Nunc ſolum eſt controuerſia de præſentia priore modo ſumpta, vtrum verē competat Deo, an autem dicatur præſens ſolum per indiſtantiā negatiuam.

IV. Dico primum. Sola indiſtantiā non ſufficit, vt Deus dicatur formaliter præſens locis, ac reb⁹ creatis. Hæc aſſertio eſt de mente Doctōrum quos rēferam pro ſequentē aſſertione. Probat vero Mayron. in 1. d. 37. q. 1. art. 1. conſuſione 2. quoniam ipſum nihil, vniuerſale, & ens in potentia obiectiua verē obent negationem diſtantiæ à loco, nec tamen dicuntur eſſe in loco: quare pura hæc negatio, non eſt præciſa ratio formalis eſſendi vbique. Hęc tamen impugnatio non habet vim: nam indiſtantiā, quamuis formaliter ſignificet negationem, conſtat tamen ſubiectum reale actu, & per ſe exiſtens: quod non competit vlli ex illis, quæ in argumento adducuntur. Arguit deinde, quoniam omnis ratio negatiua reſoluitur in affirmatiuam: indiſtantiā eſt ratio negatiua: ergo debet reſolui in affirmatiuam: quæ non poteſt eſſe alia, quam præſentialitas poſitiua, ſiue Deum eſſe alicubi.

Gillij comment. Theol.

Hæc etiam ratio nō conuincit: nam, quamuis negatio omnis fundetur in aliqua affirmatione, non tamen opus eſt, vt ſit aliqua ratio poſitiua diſtincta à fundamento, in quam reſoluatur: vt patet in vnitatē, quæ fundatur in ratione entis, nec tamen habet aliam rationem poſitiuam, in quam reſoluatur, ſed ſufficienter reſoluitur vñ cum dicitur ens indiuiſum: ita negatio diſtantiæ ſupponit ens, quod eſt indiſtans, & hoc modo ſufficienter reſoluitur præſentia negatiua, cū dicitur præſens eſt ens indiſtans.

Omīſſis ergo his rationibus obſeruandum eſt, quando negatio aliqua eſt fundamentum relationis inter duo extrema, nō poſſe oſtendi dari relationē poſitiuam adducendo aliqua duo, quibus competat negatio, & quæ non denominentur à relatione: nam, ſi fundamentum conuenit, etiam relatio conueniet: vt ſi quis exempli cauſa dicat homines non dici ſimiles formaliter à relatione ſimilitudinis, ſed ab vnitatē ſecundum qualitatem, impugnari nequit adductis duobus habentibus vnitatem ſecundum qualitatem, quæ tamen non ſunt ſimilia: hoc enim impoſſibile eſt. Ita, cū indiſtantiā ſit fundamentū relationis præſentiæ, oſtendi nequit aliquid, quod ſit indiſtans, & non dicatur præſens. Oſtenditur ergo à ſimili in hunc modum, ſola indiſtantiā non denominat res creatas ſibi inuicem præſentes formaliter, ſed materialiter tantum, & fundamentaliter: ergo eodem modo denominabit Deum, & creaturas. Reſponderi tamen poteſt eſſe diſparem rationem, quoniam creaturæ ad inuicem comparatur aliter, atque cum Deo: & ideò non ſequi, vt ſi illæ inter ſe ſunt præſentes formaliter relatione præſentialitatis, eodem modo ſit Deus illis præſens. Huius reſponſionis impugnatio, & plena huius aſſertionis probatio pendet ex ſecunda aſſertione, & eius probatione.

Dico ſecundum. Deus eſt poſitiuè præſens rebus per relationem ſimultatis, quæ terminat relationem præſentialitatis creaturæ ad ipſum. Hanc aſſerit Alenſis 1. p. q. 9. m. 3. ad vlt. & m. 4. S. Thom. in 1. d. 37. q. 2. art. 3. Capreol. q. vn. art. 2. poſt ſolutionem argumentorum, Aureoli contra primam conſuſionem. Hiſpalenſ. quæſt. etiam vn. art. 4. ad argumenta Aureoli contra primam conſuſionem. Soncin. q. 2. conſuſione 4. Caietan. 1. p. quæſt. 8. art. 1. §. Ad hoc dicitur. & Ferrarienſ. lib. 3. contra Gentes cap. 68. in fine. Probatur primo: quoniam, quando inter Deum, & creaturas eſt fundamentum proportiona-

V.

VI.

Alenſis.

S. Thom.

Capreol.

Hiſpalenſ.

Soncin.

Caietan.

Ferrarienſ.

M m m m 2

liter

liter ſimile ei, ratione cuius creaturæ fundant relationem ad inuicem, etiam Deus vendicat habitudinem aliquam rationis, vt patet diſcurrendo per ſingula: nam, ſicut quia ſubſtantia, & acciſſens cōueniunt analogicè in ratione entis, habent relationem quandam identitatis analogicæ: quia vero diuiduntur prædicamento, habent relationem diuerſitatis ſecundum genus, ita Deus, quia conuenit cum homine in ratione entis, denominatur à relatione identitatis analogicæ, & quia non pertinet ad prædicamentum, dicitur eſſe diuerſus genere ab homine, & ſic in cæteris. At vero in creatis illa, quæ habent negationem indiſtantia: vnus ab altero, fundant mutuam relationem præſentia: vt per ſe patet: ergo, ſi Deo in ordine ad creaturas competit negatio diſtantia:, competit etiam relatio præſentia:. Et confirmatur quoniam vel eiſmodi negatio eſt ſufficiens fundamentum huius habitudinis, vel non: ſi eſt, competit etiam Deo formalis habitudo, ſiue præſentia poſitiua: ſi non eſt ſufficiens, non erit ſatis, vt Deus denominetur præſens: nam à fundamento inadæquato relationis non poteſt ſumi denominatio ipſius. Secundo relatio præſentia: non includit ex propria ratione aliquid imperfectionis repugnans Deo: ergo de facto competit. Patet conſequentia, quoniam Deo non repugnat referri ad creaturas per relationem rationis: & habet fundamentum aliqua ex parte ſimile illi, ratione cuius res creatæ dicuntur ſibi inuicem præſentes: quare ſi ex propria ratione præſentia:, non importatur aliqua imperfectio, non poteſt non conuenire Deo. Antecedens conſtabit ex ſolutionibus argumentorum.

VII.

Testimonia Patrum non cogunt. Inprimis autem in verbis D. Auguſtini non video quid ſit pro ſententia Aureoli: Auguſt. enim eo loco ſolum ait Deum nullibi eſſe, & nō eſſe in loco. Ex hoc vero ſolum colligitur Deum non eſſe in loco propriè dicto cum proprietatibus, quæ inuoluunt imperfectionem, vt loquuntur alij Patres, vt dicam cap. 15. id vero, quod ſubdit, nempe omnia potius eſſe in ipſo, quam ipſum alicubi, propterea dictum eſt, quia creaturæ præter indiſtantiam habent quandam proprietatem locati, quod conſeruatur à loco, vt illæ conſeruantur à Deo. Ex quibus non poteſt colligi Auguſtinum negare præſentiam poſitiuam, aut agnoſcere ſolam indiſtantiam negatiuam. D. etiam Hilar. & ſi qui alij Patres eodem modo loquuntur, non faciunt pro Aureolo, quia

non atterunt Deum non eſſe poſitiuè præſentem rebus, ſed explicant per negationem poſitiuum modū præſentia: res enim occultas, quas in ſe ipſis non poſſumus apprehendere, per negationes explicamus, quod magis uſurpatum eſt in relatiuis, quæ per fundamenta ſolent explicari: quomodo Ariſtot. lib. 5. Metaph. cap. 15. t. 20. relationem identitatis, æqualitatis, ac ſimilitudinis explicat per unitatem, quæ eſt negatio: & ided cum ait ſimilia eſſe ea, quæ ſunt vnum in qualitate, nō ſignificat ſimilitudinem eſſe puram negationem diuiſionis ſecundum qualitatem, aut non eſſe ens poſitiuum ad aliquid. Eodem modo cum Auguſt. Hilar. aut alij Patres dicunt Deum nuſquam de eſſe, &c. Explicant relationem præſentia: per indiſtantiam, quæ eſt fundamentum ipſius, & proinde non negant præſentiam poſitiuam.

Ad primum neganda eſt maior ſimpliciter: nam extrema loci, & corporis locati ſunt ſimul, quoniam ſunt contigua, quorum extrema ſunt ſimul, vt ait Philoſophus lib. 5. Phyiſic. t. 22. & tamen non eſt aliquid tertium in quo ſunt ſimul. Ibi enim non eſt ſitus, locus, aut ſpatium reale diſtinctum à loco, vel locato: ſi vero Aureolus obijciat eſſe ſpatium imaginarium, nihil probat: hoc enim nihil eſt, & ided non verè dicuntur res eſſe ſimul reſpectu ipſius. Quod ſi verè ſufficit ad hoc, etiam Deus, & creaturæ poſſunt dici eſſe ſimul reſpectu eius, ſiquidem adſunt eidem ſpatio imaginario: ſi quis autem velit concedere maiorem, adhuc poteſt negare aſſumptionem, dicendo Deum, & creaturas eſſe ſimul contactu virtuali, ſicut duo corpora ſunt ſimul tactu quantitatiuo. Hanc ſolutionem indicat Capreolus ubi ſupra caput. ad primum Aureoli: tactum vero hunc ait conſiſtere in operatione diuina conſequenter ad opinionem, quam ſequitur, nempe quod operatio ſit Deo fundamentum præſentia:. Ego vero iuxta ſententiam, quam tueor, nempe quod inſiſtens diuina, quæ eſt quantitas virtualis Dei, ſit fundamentum præſentia:, vt eſt quantitas creata corpori, contactum ſtatuo in ipſa indiſtantia ſubſtantia: diuinæ à creata, ſicut etiam contactus duarum quantitarum, non eſt aliud, quam exiſtentia vtriuſque immediata inuicem ſecundum indiſtantiam. Ad ſecundum diſtinguenda eſt aſſumptio, ſi enim eſſe hic, vel ibi intelligatur de loco propriè ſumpto, concedenda: ſed in hoc ſenſu maior eſt falſa, poſſunt enim aliqua eſſe ſimul, quin vnum ſit propriè in loco, ubi eſt aliud: ſi vero aſſumptio

VIII.

Ariſt.

caput.

ſumptio

Capreol.

sumptio intelligatur de loco improprie sumpto, neganda est: unde argumentum nihil cōcludit. Ad tertium negat Capreol. maiorem, & merito, quoniam deest aliquod membrum: possunt enim res esse simul, quatenus se tangunt, quem tactum ipse intelligit operationem, ego vero indistantiam iam explicatam. Ad quartum neganda est assumptio quoad eam partem, quæ asserit Deum non posse aliter concipi, quā sub ratione quidditativa, potest enim intelligi, ut accidentaliter præsens locis, ac rebus creatis. Ad cuius impugnationem respondetur ex hac conceptione minimè sequi Deum esse determinatum ad locum, extra quem non sit: ex eo enim, quod anima concipiatur præsens capiti minimè sequitur non esse præsente cordi: eodem modo, etiamsi Deus concipiatur præsens cœlo, potest esse extra illud in infinitis rebus, ac locis.

Fundamentum remotum præsentiæ Dei ad omnes res est quantitas, ipsius virtualis ab essentia, & alijs perfectionibus virtute distincta.

CAPVT IX.

L

Cum diuina ex creatis agnoscamus ex mutua præsentiā corporum inter se, & fundamento ipsius indagare debemus fundamentū præsentiæ Dei ad omnes res. In rebus autem corporeis duplex est fundamentum præsentiæ: alterum remotum, quod potest ab hac, vel illa præsentiā separari: alterum proximum, quod necessario coniungitur cum certa, ac determinata præsentiā. Remotum est quantitas: per hanc enim est corpus aptum in commensurari loco, vel cuius alteri rei corporeæ: & quia quoduis corpus quantum est mobile, & separabile ab altero, cum quantitate non necessario cohæret præsentiā cum alio corpore determinato. Ex quo patet præcisam rationem quantitatis non esse proximum fundamentum præsentiæ, quoniam in variata quantitate potest per motum localem præsentiā variari. Est autem proximum fundamentum præsentiæ contactus quantitatis, quo duorum corporum extrema sunt simul: nam, si se tangunt, absque dubio sibi mutuo præsentiā sunt, ac vice versa. Itaque in corporibus fundamentū remotum præsentiæ est quantitas, proximum contactus. In Deo autem, qui propriæ quantitatis, & contactus expers est, fundamentum præ-

sentiæ erit quantitas virtualis, & contactus metaphoricus. Sed quam sit hæc quantitas, & contactus, controuersia est inter auctores: dicam ergo prius de quantitate, deinde de contactu.

II.

Vt vero incipiam à quantitate, obseruandum est quantitatem metaphoricam non vno solum modo dici. Nam, cum quantitas corporea sit mensura substantiæ, secundum quam fit comparatio penes maius, aut minus, quidquid aliquo modo subit hanc comparisonem, habet rationem metaphoricam quantitatis: ex quo prouenit, ut perfectio ipsa essentialis substantiæ, intentio qualitatis, extensio potentiæ, & alia id genus dicantur quantitates virtuales. Verum quantitas metaphorica in hac acceptione latissimè patet, nec facit ad institutum: nam etiamsi per impossibile daretur qualitas infinitæ intentionis, aut potentia infinitæ extensionis in genere potentiæ, si nihil amplius haberet, non proinde esset præsens omnibus rebus: videmus enim qualitates magis intensas in minore quantitate, quam remissas, nec tamen proinde coexistere pluribus rebus, ac locis. Concipienda vero est ad præsens institutum quantitas metaphorica, quatenus est perfectio magis similis, & proportionata propriæ: nam, sicut hæc pro sua magnitudine constituit substantiam in ea dispositione, ut possit commensurari tanto loco, ita perfectio illa, quæ substantiam carentem propria quantitate eo modo afficit, ut possit rebus alijs, & locis coexistere, dicitur quantitas virtualis: ut enim docet Auicenna in sua sufficientia relatus ab Ægidio in 1. d. 37. 2. p. primæ partis principalis q. 1. nulla res dicitur esse in loco, nisi propter quantitatem, vel magnitudinem suam. Et de hac respectu Dei videtur locutus Athanas. contra Gregales Sabellij: nam probare volens Deum non contineri loco, Ne inquiras, inquit, magnitudinem loci tam spatiosam, quæ capere possit Dei magnitudinem: non enim id, quod mensurabile est, in mensurato contineri poterit: Quibus verbis agnoscit in Deo magnitudinem, quæ sit ipsi ratio existendi in loco. De hac similiter loqui videtur Dion. c. 9. de diuin. nom. vbi sic ait: Magnus quidem appellatur Deus iuxta propriam ipsius magnitudinem, quæ magnis omnibus suis met consortium tradit: & extrinsecus super omnem magnitudinem funditur, & supra expanditur, omnem continens locum, omnem transcendens numerum, omnem transiliens infinitatem: nam ex magnitudine solius intentionis, aut perfectionis essentialis non habet Deus, ut supra omnem magnitudinem corpoream fundatur, omnemque contineat locum, sed

Auicenna.
Ægid.

Athanasius.

Magn. Dion.